

UOT 39.71.47

AZƏRBAYCANDA ƏHALİNİN SOSIAL MÜDAFİƏSİ VƏ SOSIAL SIĞORTA SİSTEMİNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ İSTİQAMƏTLƏRİ

^{1,2}Arif Qəhrəman oğlu Kələşov, ^{1,3}Yeganə Zakir qızı Məmmədli

¹Mingəçevir Dövlət Universiteti

²arif.kalashov@mdu.edu.az

³yegana.mammadli@mdu.edu.az

Xülasə: Sosial sığorta sosial təminatın tərkib hissəsi olmaqla onun formalarından biridir. Sosial sığorta – qanunla nəzərdə tutulmuş hallarda vətəndaşların itirilmiş əmək haqlarının, gəlirlərinin və ya əlavə xərclərinin kompensasiya edilməsinə, habelə itirilməsinin qarşısının alınmasına yönəldilmiş təminat formasıdır. Məqalədə DSMF-də sosial sığorta daxilolmaları və xərcləri statistik məlumatlar vasitəsi ilə tədqiq edilmiş, sosial sığorta sisteminin təkmilləşdirilməsi və ötən son dövrdə ölkənin sosial inkişafı istiqamətində mühüm irəliləyişlər haqqında məlumat verilmişdir.

Açar sözlər: sosial sığorta, sosial müdafiə, sosial təminat, ehtiyac meyarı, yaşayış minimumu, sığorta ödəmələri, sosial siyasət

Giriş

Sosial sığorta – “Sosial sığorta haqqında” Qanunda nəzərdə tutulmuş hallarda fiziki şəxslərin itirilmiş əmək haqqının, gəlirlərinin və ya əlavə xərclərinin ödənilməsinə və itirilməsinin qarşısının alınmasına yönəldilmiş sığorta növüdür. Sosial sığorta iqtisadi fəal vətəndaşların qocalıq dövründə, xəstəlik, tam və ya qismən əlillik, ailə başçısını itirmə, işsizlik vəziyyətində maddi təminat almaq konstitusiyaya hüququnun həyata keçirilməsini təmin etməkdən ibarət sosial müdafiə sistemidir.

Sosial sığorta sosial təminat, sosial yardım və sosial dəstək ilə birlikdə dövlət sosial müdafiə sisteminin əsasını təşkil edir ki, bu da öz növbəsində:

- bioloji, sənaye, iqtisadi və s. səbəblərdən yaranan sosial risklərin qarşısını alır və minimuma endirir;

- əhalinin maddi və sosial rifahının məqbul səviyyəsinin təmin edilməsinə yönəldilmişdir;

- ictimai sərvət kimi tanınır və müxtəlif səviyyəli büdcələrdən və sosial ayırmalar hesabına maliyyələşdirilir.

1. Sosial sığortanın ölkədə sosial ədalətin və sosial sabitliyin təmin olunmasında xüsusi rolu

Əsaslı Azərbaycan xalqının Ümummilli lideri Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş sosial sığorta institutunun təşkili və inkişafı xalqımızın həyatında sosial ədalətin və sabitliyin təmin olunmasında xüsusi rolu olmuşdur. İnkişaf etmiş ölkələrdə olduğu kimi Azərbaycanda da əhalinin dayanıqlı sosial müdafiə sistemini təmin edən məcburi dövlət sosial sığorta sisteminin təkmilləşdirilməsi və inkişafı Ümummilli Liderin davamçısı olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməkdədir. Hazırda Azərbaycan dövlətinin inkişafında qarşıya qoyulan vəzifələrdə əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsinə, iqtisadi artıma və sosial inkişaf məsələlərinə xüsusi önəm verilir. Həyata keçirilən vacib sosial-iqtisadi dəyişikliklər ölkənin inkişafı naminə dövlətin sosial siyasətinin prioritet istiqamətlərinə yönəldilmişdir.

Sığorta ödəmələri aşağıdakı göstərilən sosial sığorta hadisələri baş verdikdə ödənilir:

- müvafiq qanunvericiliyə uyğun əmək pensiyaları;
- əmək qabiliyyətinin müvəqqəti itirilməsinə görə müavinət;
- hamilə və uşaq dünyaya gətirən qadınlara görə müavinət;
- uşağın anadan olmasına görə birdəfəlik müavinət;
- dəfn üçün müavinət;

- sığortaolunanların sanatoriya-kurort müalicəsi üzrə xərclərinin tam və ya qismən ödənişi və s.

Xoşagəlməz sıxıntılar sosial qrupları tələblər irəli sürməyə, həmçinin onları dövlətin sosial siyasətini həyata keçirməklə müsbət nəticələrə nail olmağa şövq edir. Burada həmçinin əsas məqsəd sosial siyasətin vəziyyəti, onun ünvanlılığı və s. kimi məsələlərin də nəzərə alınması mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Hər bir insan öz həyat şəraitinin formalaşdırılmasına məsuliyyətlə yanaşmalı və iqtisadi prosesdə hansı formada və necə çıxış etməsinə dair qərarları özü qəbul edir. Hansı sahədə fəaliyyətindən asılı olmayaraq, qazanılan gəlirlər onun həm maddi, həm də mənəvi tələbatlarını ödəyir, ailəsinin dolanışığını təmin edir, əmək qabiliyyətini bərpa edir və işçi qüvvəsinin təkrar istehsal prosesini təmin edir. Qeyd etməliyə ki, hər bir kəsin həyatında təhlükə yaradan və onun öhdəsindən təkbaşına gələ bilmədiyi vəziyyətlərlə qarşılaşa bilər.

Məlumdur ki, əhalinin əksər hissəsinin yaşamasının əsas özəyini əmək haqqı təşkil edir. Belə ki, sosial müdafiəsizliyin xüsusi növünü – qazancın əldə edilməsi imkanlarının itirilməsi nəticəsində nail olunmuş maddi rifah səviyyəsinin aşağı enməsi ehtimalı daim gözləniləndir. İnsan həyatındakı bu cür hadisələr sosial risk adlanır. Bu baxımdan dövlətin sosial müdafiə və sosial sığorta sistemi insanların bu riskdən sığortalanmasının əsasını təşkil edir. Burada vacib məsələlərdən biri sosial təminat və sosial sığorta sisteminin fəlsəfəsini düzgün müəyyən etməkdir.

2. Sosial sığortanın digər sosial müdafiə institutlarından və ölkələr arasındakı fərqli cəhətləri

Sosial sığorta bir sıra cəhətlərinə görə sosial müdafiənin digər qurumlarından fərqlənir. Belə ki, sosial sığortanın əsasında gələcəkdə əməkhaqqı gəlirlərinin itirilməsi ilə bağlı baş verə biləcək, yəni sağlamlığın itirilməsi, gözlənilməyən bədbəxt hadisələrlə, yaşlandıqda itirilmiş qazancın əvəz edilməsi kimi ehtiyac meyarları durur. Həmçinin sosial sığortanın mühüm istiqamətlərindən biri də onun əmək münasibətləri ilə qarşılıqlı əlaqədə olmasıdır.

Sosial riskin konkret amillərinin xarakteri, müdafiə formaları cəmiyyətin və fərdin həyat fəaliyyətinə, dövlətin həyata keçirdiyi siyasətə, məşğulluq şəraitinə, əmək bazarının inkişafına, demoqrafik vəziyyətə, əmək qabiliyyətinin itirilməsinin təşkili şəraitinə və formalarına təsir göstərən amillərdən asılı olur [3]. Sosial sığortanı digər sosial müdafiə qurumlarından fərqləndirən xarakteristikalar aşağıdakılardır (şək. 1):

Sosial sığortanın digər sosial müdafiə institutlarından (dövlət sosial yardımı yaxud şəxsi sığorta) fəqləndirən instutisional xarakteristikaları				
sığorta ödəmələrinin həcmi və kompensasiya ödəmələri əmək haqqı ilə əlaqələndirilir	sığorta ödəmələrini yalnız sığorta olunan şəxs ala bilər	ödəmələrin həcmində sığortaolunanın öhdəsində əmək qabiliyyətli olmayanların mövcudluğu nəzərə alınır	pensiya və yardımın həcmi əmək haqqının məbləği, sığorta haqlarının ödənilməsi dövrü ilə əlaqələndirilir	sosial sığortanın maliyyə bazası işəgötürənlərin və işçilərin sığorta ödəmələri əsasında formalaşan məqsədli maliyyə fondlarıdır

Şək. 1. <https://www.geostrategiya.az/pdf/2021/0262.pdf> [3]

Sosial sığortanın maliyyə ehtiyatı sığorta olunan şəxslərin həyat standartlarını, həmçinin gəlirlərinin sosial müdafiə səviyyəsini təmin etməyə imkan verir. Araşdırmalar göstərir ki, bizim ölkəmizdən fərqli olaraq, inkişaf etmiş ölkələrdə sosial yardım və pensiyaların həcmi sığorta ödəyicilərinin əldə etdikləri qazancda nəzərəcarpacaq paya malikdir. Müqayisə üçün qeyd edək ki, Azərbaycanda sosial sığorta ödəmələrinin pay bölgüsündə müəssisənin payı 22 faiz, işçinin payı isə 3 faiz təşkil edir.

Müavinət almaq hüququ ən azı 6 ay sosial sığorta stajı olan şəxslərə şamil edilir ki, buraya əmək qabiliyyətini müvəqqəti olaraq itirən şəxslər, hamilə və uşaq dünyaya gətirən qadınlar aiddir. Hər iki halda müavinətin aylıq ən yuxarı həddi yaşa görə əmək pensiyasının baza hissəsinin 25 misindən çox ola bilməz.

Digər ölkələrə nəzər yetirsək görürük ki, məsələn Finlandiyada sosial təminatın əhəmiyyətli hissəsi qanuni sığorta ilə əhatə olunur. Bu kompleks sosial sığorta adlanır. O cümlədən əmək pensiyası, əmək xəsarəti və peşə xəstəliyindən sığorta, tibbi sığorta, işsizlərin sosial təminatı, zəmanətli pensiya və dövlət pensiyası sığorta ilə əhatə olunan sosial təminat formalarıdır.

Sosial sığorta uşağın doğulduğu zaman, qocalıq dövründə, əlillik, xəstəlik və ya işsizlik zamanı maddi təminata əsas verir, habelə ailə başçısının ölümü zamanı maddi itkiləri kompensasiya edir. Bəzi müavinətlər və ödənişlər staj tələb edir və qazanclara əsaslanır.

Bundan başqa, Finlandiyada daimi yaşayan bütün insanlar xəstəlikdən sığortalanır. Tibbi sığorta işəgötürənlər, işçilər və dövlət tərəfindən birgə maliyyələşdirilir. Tibbi sığorta sığortalılara gündəlik xəstəlik müavinəti və valideyn müavinəti, habelə həm səyahət, həm dərman, həm də özəl tibbi xidmətlər üçün kompensasiya verir. Burada bütün işçilər işsizlikdən sığortalanır. Belə ki, işsizlərin sosial müdafiəsi dövlət və işəgötürənlər və işçilər tərəfindən işsizlikdən sığorta haqları hesabına maliyyələşdirilir. Əgər işçi və ya sahibkar özünü işsizlikdən sığorta fondu vasitəsilə sığortalaybsa, o, işsizlik zamanı qazancı ilə əlaqəli gündəlik işsizlik müavinəti almaq hüququna malikdir. Əks halda, ona əsas gündəlik işsizlik müavinəti və ya əmək bazarı müavinəti ödənilir.

Rusiyada icbari sığorta çərçivəsində fəaliyyət göstərən fondlar büdcədən kənar, yəni onlar Rusiyanın büdcə sistemindən asılı deyillər. Sosial Sığorta Fonduna bütün ayırmalar sığorta olunan şəxslərin işlədiyi müəssisələr (sığortaçıları) tərəfindən həyata keçirilir. Vəsaitlərdə büdcə kəsiri varsa, vəsait çatışmazlığı Rusiya Federasiyasının federal büdcəsindən transfer ödənişlərinin köməyi ilə doldurulur. Sığorta haqlarının məbləğinə gəlincə, onlar işçilərin əmək haqqı, habelə digər ödənişlər və mükafatlar nəzərə alınmaqla hesablanır. Xüsusi qaydada, töhfələrin məbləğləri fərdi sahibkarlar, notariuslar və vəkillər üçün müəyyən edilir.

Rusiya Federasiyasının Əmək Məcəlləsinə uyğun olaraq, sosial sığortanın şərtləri əmək müqaviləsində mütləq əks olunmalıdır. Müqavilədə sosial sığorta haqqında bəndin olması işçiyə müvəqqəti və ya daimi əlillik halında müxtəlif müavinət və müavinətlərə hesablanmağa imkan verir. Burada iş nə qədər zərərli olsa, onun gətirdiyi xəsarət riski bir o qədər çox olduğu üçün mükafatlar da bir o qədər yüksək olacaqdır. İşəgötürən bu cür xidmətlər göstərdiyi təqdirdə, əmək müqaviləsində əlavə pensiya və ya tibbi sığorta xidmətlərinin olması da öz əksini tapır.

Bundan əlavə, sığorta ödənişlərinin səviyyəsi təkcə işçi qüvvəsinin (işçinin zəruri yaşayış vasitələrinin) təkrar istehsalını deyil, həm də işçinin ailə üzvlərini də təmin etməlidir.

Müvafiq dəyişikliklərə uyğun olaraq 2021-ci ilin aprel ayından etibarən sığorta olunmuş şəxs sığortaçı kimi uçota alınır və sosial sığorta nömrəsi əldə edir. Ancaq sosial sığorta şəhadətnaməsi tərtib edilmir. İşçilərin sosial sığorta hüquqlarını pozan hər hansı fiziki şəxs qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydaya uyğun məsuliyyətə cəlb olunur.

Sığorta sistemində tətbiq olunan yeniliklərdən biri də əmək haqqının ödənişi fonduna məcburi dövlət sosial sığorta haqqının hesablanmasından azad olunan sığortaedənlərdə işləyən şəxslərin hesablanmış sosial sığorta ödəmələrinin (əmək pensiyaları istisna olmaqla) və hesablanmış məcburi dövlət sosial sığorta haqqının məbləğinin azadolmalar nəzərə alınmadan hesablanmalı olan məcburi dövlət sosial sığorta haqqının məbləğinə nisbətində almaq hüququ yaradır [1]. Beləliklə, dövlət sahibkarların əmək müqavilələrinin bağlanmasına və sosial sığorta ödənişlərinin şəffaflığına nail olmağa çalışır.

3. Dövlətin sosial müdafiə və sosial sığorta sisteminin təkmilləşdirilməsində həyata keçirdiyi məqsədyönlü sosial siyasətin vacib istiqamətləri

Dövlət proqramlarına əsasən əlillərin, işaxtaranların və işsiz vətəndaşların sosial müdafiəsi ilə bağlı tədbirlər məcburi dövlət sosial sığorta vəsaiti hesabına maliyyələşdirilir. Dövlətin sosial müdafiə və sosial sığorta sisteminin təkmilləşdirilməsində həyata keçirdiyi məqsədyönlü sosial siyasətinin vacib istiqamətlərindən biri də, əhalinin aztəminatlı, sosial müdafiəyə ehtiyacı olan hissəsinin həyat səviyyəsinin müvafiq standartlara uyğun yüksəldilməsindən ibarətdir. Dövlətin sosial təminat sistemi ilə ilk növbədə müvafiq minimal ehtiyac meyarlarında aşağı gəlirlərə malik əhali təbəqəsi əhatə olunur. Dövlət tərəfindən minimum standartlar əsasında müəyyən olunmuş ehtiyac meyarı çıxış edir. Ehtiyac meyarına hər ilin sosial iqtisadi nəticələrindən asılı olaraq yenidən baxılır və inflyasiya səviyyəsi, əhalinin həyat səviyyəsi, ölkənin sosial inkişaf siyasətinin reallaşmasına uyğunlaşdırılaraq müəyyən edilir.

Dövlətin sosial müdafiə və sosial sığorta sisteminin təkmilləşdirilməsində həyata keçirdiyi məqsədyönlü sosial siyasətinin vacib istiqamətlərindən biri də, əhalinin aztəminatlı, sosial müdafiəyə ehtiyacı olan hissəsinin həyat səviyyəsinin müvafiq standartlara uyğun yüksəldilməsindən ibarətdir [2]. Dövlətin sosial təminat sistemi ilə ilk növbədə müvafiq minimal ehtiyac meyarlarında aşağı gəlirlərə malik əhali təbəqəsi əhatə olunur. Dövlət tərəfindən minimum standartlar əsasında müəyyən olunmuş ehtiyac meyarı çıxış edir. Ehtiyac meyarına hər ilin sosial iqtisadi nəticələrindən asılı olaraq yenidən baxılır və inflyasiya səviyyəsi, əhalinin həyat səviyyəsi, ölkənin sosial inkişaf siyasətinin reallaşmasına uyğunlaşdırılaraq müəyyən edilir (Cədvəl 1).

Cədvəl 1

Azərbaycanda istehlak meyarı

İllər	Ehtiyac meyarı
2016	105 azn
2017	116 azn
2018	130 azn
2019	143 azn
2020	160 azn
2021	170 azn
2022	200 azn
2023	246 azn

Qeyd: Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatları əsasında müəlliflər tərəfindən tərtib edilmişdir.

Məlumdur ki, minimum istehlak büdcəsi müəyyən olunmuş insan tələbatlarının ödənilməsi üçün lazım olan əmtəə və xidmətlər dəstəsinin dəyəri ilə müəyyənləşdirilir (Cədvəl 2).

Cədvəl 2

Minimum istehlak büdcəsi

İllər	2019	2020	2021	2022	2023
Yaşayış minimumu	180	190	196	210	246
Əmək qabiliyyətli əhali üçün	193	201	207	220	261
Uşaqlar üçün	160	170	175	193	199
Təqaüdçülər üçün	149	157	162	176	220

Qeyd: Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatları əsasında müəlliflər tərəfindən tərtib edilmişdir

Cədvəl 2-dən göründüyü kimi, ölkədə 2019-cu ilə nisbətən 2023-cü ildə yaşayış minimumu üzrə 1,4 dəfə, əmək qabiliyyətli əhali üzrə 1,4 dəfə, uşaqlar üzrə 1,2 dəfə, təqaüdüçülər üzrə isə 1,5 dəfə artım müşahidə olunmuşdur.

Məlum olduğu kimi, dövlətin sosial siyasət və fəaliyyət sferasının əsas istiqamətlərini və tərkib hissələrini sosial təminat, səhiyyə, turizm, elm, təhsil, mədəniyyət və mənzil təminatı təşkil edir. Bu sahələrdə maddi istehsal baş verməsə də, müvafiq sahələrin maliyyələşdirilməsi maddi istehsalın inkişafına fəal təsir göstərir. Bu baxımdan da sosial-mədəni sahələrin, sosial infrastrukturun daim inkişaf etdirilməsinə dövlətin dəstək və qayğısı danılmazdır.

Ölkəmizdə formalşmış uğurlu sosial siyasət modelini əsası Ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən “Sosial təminat sistemi gündən-günə yaxşılaşdırılmalıdır” sözləri ilə qoyulan mexanizmin davamı kimi səciyyələndirmək olar.

Bildiyimiz kimi, ölkəmizdə həyata keçirilən sosial siyasət əhalinin sosial xidmətlərə olan ehtiyaclarının ödənilməsinə yönəldilmişdir və bir çox sosial-mədəni tədbirlərin inkişaf etdirilməsi məqsədilə son illər dövlət büdcəsindən böyük məbləğdə vəsaitlər ayrılır. Məsələn, 2023-cü ilin dövlət büdcəsində təhsil ($\approx 4,42$ mlrd. manat), səhiyyə ($\approx 1,9$ mlrd. manat), sosial müdafiə və sosial təminat ($\approx 4,44$ mlrd. manat), mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi, gənclər siyasəti və bu qəbildən olan digər fəaliyyət sferalarına ($\approx 0,56$ mlrd. manat) ayrılmış xərc maddələrinin məcmu məbləği 15,82 mlrd. manat nəzərdə tutulmuşdur ki, bu da ümumilikdə dövlət büdcəsinin ≈ 45.7 %-ni təşkil edir [4]. Azərbaycan dövlətinin yeritdiyi sosial siyasətlə bağlı sosial ədalət prinsipindən danışarkən dövlətin gəlirlərinin maliyyə resurslarının təkəcə bugünün məişət ehtiyaclarının ödənilməsinə deyil, əksinə daha uzunmüddətli sosial infrastrukturun yaradılmasına yönəldilməsi məsələsinə toxunmalıyıq.

2018-ci ilin aprelində Prezident İlham Əliyevin tapşırıqları əsasında həyata keçirilən köklü sosial islahatlar, fərman və sərəncamlara əsasən ötən 4 illik dövrdə ölkənin sosial inkişafı istiqamətində mühüm irəliləyişlər olmuşdur. Bu dövrdə ölkəmizdə minimum əməkhaqqı üzrə 2,6 dəfə, orta aylıq əməkhaqqı üzrə 40 faizə yaxın, median əməkhaqqı üzrə isə 74 faiz artım müşahidə olunmuşdur. Həmçinin minimum pensiya üzrə 2,4 dəfə, orta aylıq pensiya üzrə 65 faiz artım baş vermişdir. Həssas qruplar üzrə ödənilən müavinət və təqaüdlərdə orta hesabla 2,5-3 dəfə, bəzi qruplar üzrə 3 dəfədən çox artım baş vermişdir. Bununla da parılan islahatlar nəticəsində son 4 ildə əmək müqavilələrinin sayı 30 faiz, illik əməkhaqqı fondu 2 dəfədən çox artıb [5].

Nəticə

Göründüyü kimi, ölkədə əhalisinin rifahının yaxşılaşdırılması aparılan sosial-iqtisadi siyasətin mühüm prioritetlərindən birinə çevrilmişdir. Son illər ərzində tətbiq olunan sosial paketlər, dövlət başçısı tərəfindən imzalan fərman və sərəncamlar insanların sosial müdafiəsini gücləndirmək və onlara dövlətin qayğı və dəstəyini artırmaq məqsədini güdür.

Bu addımların hər biri humanizm, dövlətin öz vətəndaşına qayğısının və hörmətinin xidmət nümunəsidir. Uğurlu sosial siyasət dövlət-vətəndaş, vətəndaş-dövlət birliyinin zəruri şərtidir.

Beləliklə, sosial sığorta anlayışı, əhalini iş yerinin, əmək qabiliyyətinin və gəlirlərinin itirilməsi ilə bağlı müxtəlif növlü sosial risklərdən (dövlət, yaxud məcburi və könüllü-ictimai) sığortasının müxtəlif formalarını əhatə edir:

- Birincisi, cəmiyyətin bütün üzvünə sosial xidmətin göstərilməsinin universal prinsipi.

- İkincisi, ehtiyac səviyyəsinə görə əhalinin diferensiallaşmasına uyğun istehlakçıya sosial xidmətin göstərilməsinin ünvanlılıq prinsipi.

Son illər əhalinin sosial mühafizəsinin büdcə təyinatlı maliyyələşməsinin səmərəliliyin yüksəldilməsi məqsədilə dövlət sifariş vəsiti ilə maliyyələşdirmə, dövlət proqramı, grant və kontrakt sistemindən istifadə olunması da geniş yayılmışdır. Adı çəkilən sistemin tətbiqi, bir qayda olaraq, müsabiqə əsasında dövlət, qeyri-dövlət və kommertiya qurumu arasında həyata keçirilir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Abdullayeva R. Sosial təminat: liberal və dirijist iqtisadi sistemlərdə. Bakı; Elm və Bilik, 2018, 200 s.

2. Əlirzayev Ə.Q. Sosial sferanın iqtisadiyyatı və idarə edilməsi. Dərs vəsaiti. Bakı: “İqtisad Universiteti” Nəşriyyatı, 2010, 326 s.
3. Hüseynov N. Sosial sığorta institutunun formalaşdırılmağının nəzəri və instutisional əsasları // Geostrategiya, 2021, № 02 (62), s. 32-36
4. Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi internet səhifəsi: <http://www.azstat.org>
5. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet səhifəsi: <https://president.az/az/articles/view/50474>

DIRECTIONS FOR IMPROVEMENT OF THE SOCIAL PROTECTION AND SOCIAL INSURANCE SYSTEM OF THE POPULATION IN AZERBAIJAN

A.Kalashov, Y.Mammadli
Mingachevir State University

Abstract: Social insurance is part of social security and is one of its forms. Social insurance is a form of insurance aimed at compensating citizens for lost wages, income or additional expenses, as well as preventing their loss in cases provided for by law. In the article, on the basis of statistical data, the receipts and expenditures for social insurance in the State Social Protection Fund are studied. In the research work, proposals were made to improve the state system of social insurance.

Keywords: social insurance, social protection, social security, need criterion, subsistence minimum, insurance payments, social policy

НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ И СОЦИАЛЬНОГО СТРАХОВАНИЯ НАСЕЛЕНИЯ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

А.Г.Калашов, Е.З.Маммадли
Мингячевирский государственный университет

Резюме: Социальное страхование является частью социального обеспечения и является одной из его форм. Социальное страхование – форма страхования, направленная на возмещение гражданам утраченной заработной платы, доходов или дополнительных расходов, а также на предотвращение их утраты в случаях, предусмотренных законодательством. В статье на основе статистических данных изучены поступления и расходы по социальному страхованию в Государственном Фонде Социальной Защиты. В исследовательской работе внесены предложения по совершенствованию государственной системы социального страхования.

Ключевые слова: социальное страхование, социальная защита, социальное обеспечение, критерий нуждаемости, прожиточный минимум, страховые выплаты, социальная политика

Elmi redaktor: i.e.d., prof. V.Əyyubov
Çara təqdim edən redaktor: i.f.d., dos. N.Qədimli
Daxil olub: 21.02.2024
Çara qəbul edilib: 28.02.2024